

Sygn. akt V CSK 254/18

POSTANOWIENIE

Dnia 6 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa K. N.

przeciwko W. Sp. z o.o. w G.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 6 grudnia 2018 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 12 października 2017 r., sygn. akt I ACa [...],

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...]
adwokatowi M. L. wynagrodzenie w kwocie 7.500 (siedem tysięcy
pięćset) zł, powiększonej o stawkę podatku od towarów i usług,
tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi
w postępowaniu kasacyjnym z urzędu.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda K. N. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 12 października 2017 r., sygn. akt I ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił naruszenie: art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe (jedn. tekst: Dz. U. z 2018 r.,

poz. 1914; dalej: „pr. pras.”) przez przyjęcie, że zachowanie przewidzianej tym przepisem szczególnej staranności i rzetelności przy zbieraniu i wykorzystywaniu materiałów prasowych może ograniczać się do publikacji w materiale prasowym wypowiedzi osoby trzeciej, niezależnie od tego, że zawiera informacje nieprawdziwe, bez konieczności ich wnikliwego i rzetelnego sprawdzenia i potwierdzenia, a ponadto wobec przyjęcia, że nie narusza tej staranności i rzetelności dziennikarskiej opublikowanie materiału prasowego w kilka dni od uzyskania informacji bez konieczności zweryfikowania ich na dzień publikacji; art. 12 ust. 1 pkt 1 i 2 pr. pras. w zw. z art. 24 § 1 k.c. przez przyjęcie, że opublikowanie materiału prasowego zawierającego nieprawdziwe i naruszające dobra osobiste powoda wypowiedzi nie jest działaniem bezprawnym, w sytuacji powołania się na informację organów ścigania, pomimo nieudowodnienia tej okoliczności przez pozwaną, a ponadto pomimo dalszego prezentowania artykułu prasowego w ramach zasobów internetowych, także po zakończeniu postępowania karnego wobec osoby opisanej w tym artykule i w zakresie wskazanych w nim czynów i to w sposób zupełnie odmienny, aniżeli wskazany w informacji prasowej; art. 13 ust. 1 pr. pas. przez uznanie, iż nie stanowi zakazanego w prasie wydawania opinii do rozstrzygnięcia w postępowaniu sądowym przed wydaniem orzeczenia w pierwszej instancji użycie w artykule prasowym sformułowań „bandyta” oraz „obu przestępstw dopuścił się w czasie przerwy w odbywaniu kary za napad z bronią w rękę” oraz opatrzenie artykułu tytułem prasowym „[...]”, podczas gdy zapisy te jednoznacznie wskazują na przesądzenie sprawstwa i winy powoda, i w taki też, a nie inny sposób zostały odebrane przez każdą osobę czytającą artykuł opublikowany przez pozwaną; art. 13 ust. 2 pr. pras. przez uznanie, iż użycie w artykule prasowym opisu powoda jako „K. N. z S.” nie stanowi zakazanego prasie publikowania danych osobowych osób, przeciwko którym toczy się postępowanie przygotowawcze lub sądowe, podczas gdy opis ten był uzupełniony w innych częściach artykułu prasowego o dodatkowe informacje pozwalające na łatwą i pełną identyfikację powoda, tj. jego wiek „[...] letni K. N” oraz fakt udzielenia mu przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności oraz podaniem przyczyn jej udzielenia. Ponadto zarzucił naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. (w powiązaniu z art. 45

ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. Konstytucji RP) przez nierozpoznanie zarzutów apelacyjnych oraz art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Skarżący sformułował zagadnienie prawne o treści: czy sposób dekodowania i wykładni treści artykułu prasowego stosownie do treści ograniczeń prasy wynikających z art. 13 ust. 2 pr. pras. na potrzeby dochodzonego roszczenia o naruszenie dóbr osobistych, o których mowa w art. 24 § 1 k.c., może być dokonywany samodzielnie przez sędziego bez potrzeby przeprowadzenia wnioskowanych przez stronę dowodów, zmierzających do wykazania społecznego odbioru oraz reakcji osób na informacje zawarte w artykule prasowym oraz sposobu jego zrozumienia?

W orzecznictwie zostało już wyjaśnione, że art. 13 ust. 2 pr. pras. nie oznacza, że prasa przez czas trwania postępowań karnych nie może zajmować się sprawami i problemami, których te postępowania dotyczą. Zakaz wprowadzony przez art. 13 ust. 2 pr. pras. odnosi się wyłącznie do danych osobowych i wizerunku osób, które w toczącym się postępowaniu występują w różnych rolach procesowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2018 r., I CSK 600/17 nie publ.). Przez dane osobowe, o których mowa w tym przepisie, należy rozumieć wszelkie informacje pozwalające na identyfikację osoby chronionej, czyli informacje o imieniu

i nazwisku, dacie i miejscu urodzenia czy miejscu zamieszkania, a także inne informacje dotycząc np. stosunków rodzinnych, wykonywanego zawodu, czy miejsca pracy, które umożliwiają identyfikację osoby w danym środowisku (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2003 r., IV CKN 191/01 nie publ.).

To, czy nastąpiło ujawnienie tego rodzaju danych osobowych w materiale prasowym z naruszeniem art. 13 ust. 2 pr. pras. powinno być ocenione przez sąd w okolicznościach konkretnej sprawy. Nie jest zatem możliwe - do czego zmierza skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania - abstrakcyjne wskazanie takich danych osobowych, których ujawnienie w prasie zawsze będzie skutkowało naruszeniem tego przepisu. Chodzi o określony zespół danych osobowych, branych pod uwagę łącznie, które pozwalają na powszechną identyfikację konkretnej osoby. Poszczególne dane tworzące ich zespół nie są stałe, lecz kształtują się zależnie od okoliczności faktycznych sprawy i mają charakter dynamiczny. Niekiedy ujawnienie pewnych okoliczności, które wprost nie identyfikują osoby przeciwko, której jest prowadzone postępowanie karne, ale są związane z nią, ma ważny walor informacyjny dla społeczeństwa (np. jak w tej sprawie o udzieleniu przerwy w odbywaniu kary długoletniego pozbawienia wolności za ciężkie przestępstwo, która to przerwa nie była wykorzystywana w celu, w jakim została udzielona i w konsekwencji była pomyłką organów państwa, niezwykle dramatyczną w skutkach). Artykuł 13 ust. 2 pr. pras. nie może być interpretowany w taki sposób, że prasie nie wolno informować o jakichkolwiek faktach, które stanowią dane odnoszące się do określonej osoby. Oczywistym jest, że pewne dane stanowią o identyfikacji osoby, jak np. imię i nazwisko wraz z adresem zamieszkania. Jednak w stanie faktycznym sprawy taka sytuacja nie występuje, w której Sąd pierwszej instancji dokonał drobiazgowej oceny danych osobowych, podanych w materiale prasowym, związanych z osobą powoda, w kontekście możliwej jego identyfikacji. Ocenę tę w pełni podzielił Sąd drugiej instancji.

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał

się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Wątpliwości w zakresie wykładni przepisów skarżący łączy z art. 13 ust. 2 pr. pras. w zw. z art. 3a ust. 2 oraz art. 6 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (jedn. tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 922 ze zm.), tj. czy definicja danych osobowych oraz osoby możliwej do rozpoznania zawarta w art. 6 ust. 1 i 2 tej ustawy powinna być stosowana wprost do art. 13 ust. 2 pr. pras. skoro nie ma wprost takiego odesłania w ustawie prawo prasowe, zaś art. 3a ust. 2 ustawy o ochronie danych osobowych wprowadza generalną zasadę, iż ustawy tej nie stosuje się do prasowej działalności dziennikarskiej w rozumieniu ustawy prawo prasowe, jedynie z wyjątkiem art. 14 -19 oraz art. 36 ust. 1, które jednak nie dotyczą samej definicji danych osobowych.

Z uchylonego artykułem 175 ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. poz. 1000) artykułu 3a ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych wynikało wprost, że ustawy tej, z wyjątkiem art. 14-19 i art. 36 ust. 1 (które w tej sprawie nie mają zastosowania), nie stosuje się do działalności dziennikarskiej w rozumieniu pr. pras. Kwestie związane z identyfikacją danej osoby wskutek ujawnienia jej danych osobowych w materiale prasowym zostały omówione w rozważaniach pierwszej podstawy, na której został oparty wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa

materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistej zasadności skargi kasacyjnej pozwany upatruje w naruszeniu przez Sąd drugiej instancji wskazanych w zarzutach kasacyjnych przepisów prawa procesowego.

Lektura uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie daje podstaw do podzielenia stanowiska skarżącego, iż wyrok został wydany z oczywistym naruszeniem prawa, w powyższym rozumieniu. Artykuł 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd drugiej instancji powinien rozpoznać sprawę na skutek jej wniesienia. Określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu apelacyjnego. Ponadto sąd drugiej instancji w ramach ustalonego stanu faktycznego stosuje z urzędu prawo materialne (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Dlatego sąd rozpoznający apelację powinien odnieść się do wszystkich tych zdarzeń i zarzutów zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym, które mogły spowodować skutki materialno-prawne. Z kolei przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Zebrany materiał w rozumieniu tego przepisu, to dowody przeprowadzone w sprawie oraz fakty powszechnie znane, znane sądowi urzędowo, fakty przyznane, a także objęte twierdzeniami jednej strony,

co do których druga strona nie wypowiedziała się. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego (zob. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124).

Naruszenie przez sąd drugiej instancji art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może wyjątkowo stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną wtedy, gdy skutek uchybienia wymaganiom stawianym uzasadnieniu, zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej. Zatem nie każde uchybienie w zakresie konstrukcji uzasadnienia sądu drugiej instancji może stanowić podstawę dla skutecznego podniesienia zarzutu kasacyjnego, lecz tylko takie, które uniemożliwia Sądowi Najwyższemu przeprowadzenie kontroli prawidłowości orzeczenia (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2005 r., IV CK 122/05 nie publ., z dnia 28 listopada 2007 r., V CSK 288/07, nie publ., z dnia 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07, OSNC - ZD 2008 Nr D, poz. 118, postanowienie z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 654/14, nie publ.). Zgodnie bowiem z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. skarżący zarzucając naruszenie przepisów prawa procesowego, powinien wykazać, że uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

W sytuacji, gdy Sąd drugiej instancji nie uzupełnia postępowania dowodowego ani, po rozważeniu zarzutów apelacyjnych, nie znajduje podstaw do zakwestionowania oceny dowodów i ustaleń faktycznych orzeczenia Sądu pierwszej instancji, może te ustalenia przyjąć za podstawę faktyczną swojego rozstrzygnięcia. Wystarczające jest wówczas, by stanowisko to znalazło odzwierciedlenie w uzasadnieniu orzeczenia drugoinstancyjnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2000 r., I CKN 356/98, nie publ. i z dnia 17 lipca 2009 r., IV CSK 110/09, nie publ.). W braku wyrażenia takiego stanowiska wprost w uzasadnieniu wyroku Sądu drugiej instancji przyjmuje się, że nie doszło do naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., gdy na podstawie treści uzasadnienia da się stwierdzić, że ustalenia te zostały zaakceptowane (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2010 r., I CSK 197/09, nie publ. i z dnia 29 kwietnia 2016 r.,

I CSK 306/15, nie publ., postanowienie z dnia 14 stycznia 2014 r., III SK 27/13, nie publ.).

Sporządzone przez Sąd drugiej instancji uzasadnienie zaskarżonego wyroku - wbrew stanowisku skarżącej - zawiera elementy wymagane przepisami art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i poddaje się kontroli kasacyjnej. Sąd Apelacyjny przytoczył ustalenia faktyczne i wywody prawne Sądu Okręgowego wraz z oceną zgromadzonego materiału dowodowego, po czym wyjaśnił przyczyny, z powodu których uznał zarzuty apelacyjne skierowane przeciwko podstawie faktycznej wyroku za bezzasadne, a także przedstawił uzupełniający własny wywód prawny. W konsekwencji w pełni zrealizował funkcję judykacyjną wyznaczoną przepisami art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c.

Sądy obu instancji prawidłowo uznały, iż kwestionowaną przez powoda publikację należało poddać całościowej, a nie wybiórczej, ocenie, tak w odniesieniu do jego danych osobowych, jak i ewentualnego naruszenia dóbr osobistych. Wszak z jego treści nie wynika, by w odniesieniu do powoda zostało przesądzone, że dopuścił się przestępstw w znaczeniu prawnokarnym. W artykule pojawiają się stwierdzenia: „podejrzanego o zabójstwo”, „jako podejrzanego”, „policjanci skojarzyli, że...ktoś napadł na [...] - letnią kobietę”. Informacje o faktach oraz przypuszczeniach śledczych, w kontekście powyższych stwierdzeń o podejrzeniu popełnienia przestępstw przez osobę zatrzymaną, co do której nie zostały ujawnione tego rodzaju dane, które pozwoliłyby na jej identyfikację, nie mogą uzasadniać tezy, iż w ten sposób doszło do zarzucanych w skardze oczywistych naruszeń przepisów prawa prasowego. Nie można wymagać od dziennikarzy, by w takich sytuacjach dodatkowo wskazywali, że nie wiadomo, czy określona osoba popełniła przestępstwo, gdyż może być niepoczytalna (a zatem dopuściła się jedynie czynu zabronionego; jakkolwiek w odbiorze społecznym napad, czy rozbój dokonany przez osobę niepoczytalną nie jest kwalifikowany jako czyn zabroniony, niezależnie od tego kto się go dopuścił - są to bowiem dystynkcje właściwe dla prawa karnego procesowego i materialnego;), względnie w przypadku współudziału w czynie zabronionym w wyniku, którego nastąpiła śmierć osoby napadniętej, konieczne były w takim materiale prasowym rozważania karne, co do możliwości ewentualnego ekscesu jednego ze współsprawców, którego zamiar i faktyczne

działanie, temu zamiarowi podporządkowane były rzeczywistą przyczyną śmierci poszkodowanego.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym na podstawie art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o advokaturze (jedn. tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 1184 ze zm.) w zw. z § 4 ust. 1 i 3, § 8 pkt 8, § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1714 ze zm.).

jw

jw